

Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2021)

Ικότητα: Ενάντια σε μια Τυπική Μονάδα Ζωής

Sonali Gupta, Hunter Bolin

doi: [10.12681/automaton.28574](https://doi.org/10.12681/automaton.28574)

Copyright © 2021, Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Gupta, S., & Bolin, H. (2021). Ικότητα: Ενάντια σε μια Τυπική Μονάδα Ζωής. *Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού*, 1(1), 18–31. <https://doi.org/10.12681/automaton.28574>

Ικότητα: Ενάντια σε μια Τυπική Μονάδα Ζωής¹

Sonali Gupta*, Hunter Bolin**

Περίληψη

Ο ιός υπάρχει στον μεθοριακό χώρο μεταξύ ζωής και μη ζωής. Μια μικρή ποσότητα γενετικού υλικού εσωκλειόμενη σε ένα τέλεια γεωμετρικό μοριακό περίβλημα, είναι με κάποιο τρόπο ικανή να αυτο-αναπαραχθεί, να χειριστεί το περιβάλλον της, να προσαρμοστεί και εξελιχθεί – όλα χαρακτηριστικά που θα θεωρούσαμε ενδεικτικά της ζωής. Και όμως, ένας ιός δεν αναπνέει. Είτε την αποκαλέσουμε πράνα, τσι είτε βασική βιοχημεία, η αναπνοή είναι απλώς μια μεταβολική διαδικασία για την μεταγωγή ενέργειας. Η μικρότερη οντότητα ικανή να αναπνεύσει είναι το κύτταρο – ίσως ο λόγος που το χαρακτηρίζουμε ως «θεμελιώδη μονάδα ζωής». Τα τελευταία λόγια των Έρικ Γκάρνερ και Τζωρτζ Φλόιντ, «Δε μπορώ να αναπνεύσω,» αντανακλούν την ιδιαίτερη εμπειρία του να είσαι μαύρος στην Αμερική. Όμως, οι ίδιες αυτές λέξεις αντηχούν και σα φαντασ(μα)τικός πόνος όταν μια παγκόσμια πανδημία αφαιρεί τις ζωές εκατομμυρίων, και ανεξέλεγκτες πυρκαγιές αποδεκατίζουν τα δάση – τους πνεύμονες της γης. Σε αυτή την πλανητική ασφυξία, εξετάζουμε αυτό που δεν αναπνέει αλλά παραμένει έμβιο – τον ιό.

Λέξεις κλειδιά: ικότητα, Covid-19, καραντίνα, κοινωνική μόλυνση, εξέγερση.

* Η Sonali Gupta είναι υποψήφια διδάκτωρ βιοφυσικής στο Πανεπιστήμιο του Ουισκόνσιν-Μάντισον.

** Ο Hunter Bolin είναι συγγραφέας και μεταφραστής. Γραπτά και μεταφράσεις του έχουν δημοσιευτεί, μεταξύ άλλων, στο *Mask Mag*, στο *Tripwire* και στο *The New Inquiry*.

SONALI GUPTA, HUNTER BOLIN

Virality: Against a Standard Unit of Life

Sonali Gupta*, **Hunter Bolin****

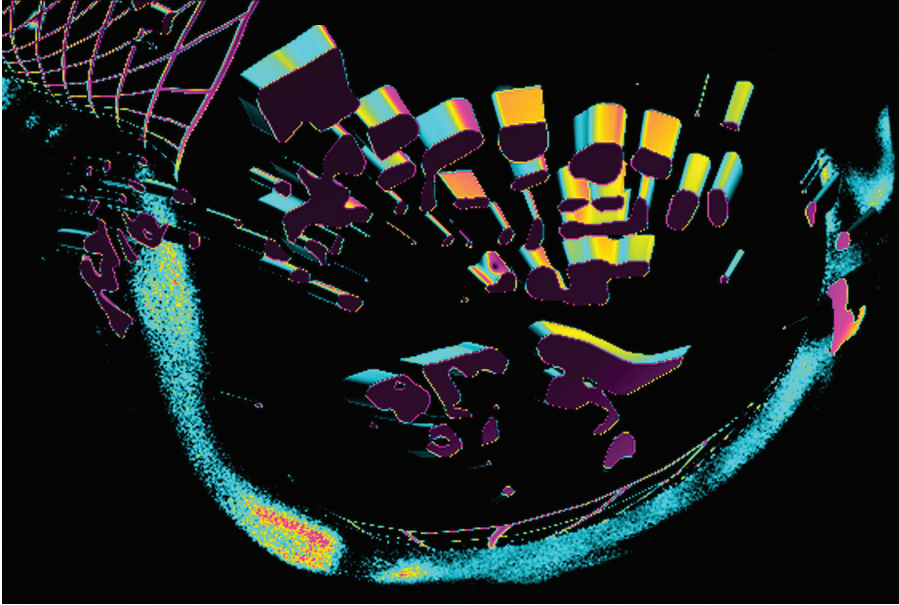
Abstract

The virus exists in the liminal space between life and nonlife. A small amount of genetic material contained within a perfectly geometric molecular envelope is somehow able to self-propagate, manipulate its environment, adapt, and evolve—all features we might find evocative of life. And yet, a virus does not breathe. Whether you call it prana, qi, or basic biochemistry, respiration is simply a metabolic process of energy transduction. The smallest entity capable of breath is the cell—perhaps why we designate it as the “fundamental unit of life.” The final utterances of Eric Garner and George Floyd, “I can’t breathe,” reflect the singular experience of blackness in America. Yet, these words also echo within us like a phantom pain as a global pandemic chokes the life out of millions and uncontrollable wildfires decimate forests—the lungs of the earth. In this planetary asphyxiation, we look to that which does not breathe but nevertheless remains animated—the virus.

Keywords: virality, Covid-19, lockdown, social contagion, uprisings.

* Sonali Gupta is a doctoral candidate in biophysics at the University of Wisconsin–Madison.

** Hunter Bolin is a writer and translator. Writings and translations can be found in *Mask Mag*, *Tripwire*, and *The New Inquiry*, among other places.

Ο κορωνοϊός πέρα από το καλό και το κακό

Οι ιοί δοκιμάζουν τη μοίρα της εξέλιξής μας από την πρώτη στιγμή που μπουσουλήσαμε σε αυτή τη γη, ως μονοκύτταροι οργανισμοί. Ο ιός εισάγει τα γονιδιά του στα κύτταρα που μολύνει, προκαλώντας σύγχυση στη γενεαλογία κάθε οργανισμού που συναντά. Την ίδια στιγμή που διαρρηγνύει το σώμα προκειμένου να εξαπλωθεί, ταυτόχρονα το κωδικοποιεί προσφέροντάς του τα μέσα για την ανάπτυξη ανοσίας. Αυτός ο αένας χορός είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ιοί οδήγησαν την εξέλιξη κάθε είδους πάνω στη γη. Η πανδημία της Covid-19 είναι μια μοναδική πρόκληση για τη μορφή και τη λειτουργία της συνεχόμενης ύπαρξής μας σε αυτόν τον πλανήτη. Η Covid-19 έθεσε σε πολιορκία το ευρύτερο σώμα της παγκόσμιας αυτοκρατορίας, με την ίδια επιμονή με την οποία επιτέθηκε στους πνεύμονες, στις καρδιές και στο ανοσοποιητικό μας σύστημα. Οι αλυσίδες τροφοδοσίας – το κυκλοφορικό σύστημα του παγκόσμιου εμπορίου και του καπιταλισμού – συνε-χίζουν να παραπαίουν. Η απομόνωση, η παράνοια και η δίχως τέλος αναμονή που χαρακτηρίζουν την καραντίνα, αντανακλούν τη βαθιά μεταβολική κούραση, σε παγκόσμια κλίμακα.

Ενώπιον αυτής της απειλής, είναι άραγε δυνατό να κατανοήσουμε τον ιό πέρα από το καλό και το κακό, να τον κατανοήσουμε δηλαδή με ένα τρόπο που δεν θα επικροτεί τον ιό (όπως θα έκαναν οι ευγονικές ή οι μισανθρωπικές προσεγγίσεις),

αλλά ούτε θα οδηγήει στην παράλυση από τον φόβο και στην άκριτη αποδοχή των κρατικών μέτρων ελέγχου και λιτότητας με την ελπίδα ότι σύντομα θα επιστρέψουμε στην κανονικότητα; Η πρώτη προσέγγιση επιχειρεί να υπαγορεύσει τι είναι αυτό που θα ζήσει, ενώ η δεύτερη αποτυπώνει μια προβληματική αποκήρυξη του θανάτου. Ιδωμένες μαζί, αυτές οι δύο αντίθετες προσεγγίσεις παράγουν αποτελεσματικά τη λογική της βιοπολιτικής διακυβέρνησης – δώσε ζωή και άφησε να πεθάνουν.² Υποχρεωόμαστε να ζούμε συμμορφωνόμενοι/ες με πολιτικές υγείας, στις οποίες τα στρατιωτικά επιβεβλημένα lockdown και οι απαγορεύσεις κυκλοφορίας, οι απειλές για υποχρεωτικό εμβολιασμό, η κρατική απαγόρευση των κοινωνικών συναθροίσεων, καθώς και τα μέτρα παραβίασης της ιδιωτικότητας, όπως η ιχνηλάτηση των επαφών και ο εντοπισμός της τοποθεσίας, δικαιολογούνται επειδή θεωρείται ότι προάγουν την ευζωία ενός τμήματος του πληθυσμού.

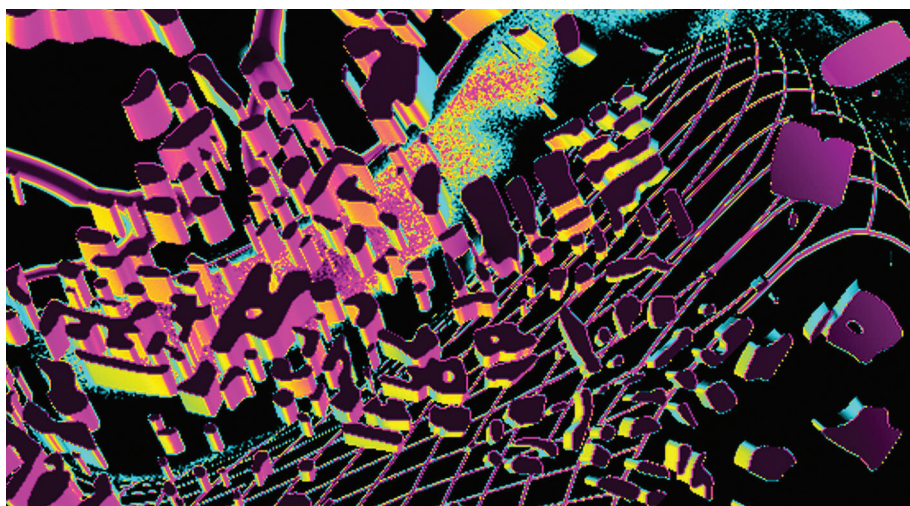
Αυτή η ταχεία εξάπλωση του κρατικού ελέγχου σε μεγάλη έκταση της βιοπολιτικής σφαίρας, αντιμετωπίζεται μόνο από φανατικούς που αρνούνται την Covid-19, αναπτύσσουν θεωρίες συνωμοσίας, επιχειρηματολογούν κατά της χρήσης μάσκας και προτείνουν μέτρα που στην ουσία τους είναι μέτρα ευγονικής, εφόσον απλώς αφήνουν τους ανθρώπους να πεθάνουν. Αναζητούμε μια μορφή ύπαρξης που θα βρίσκεται εκτός του πλαισίου της βιοπολιτικής, που θα μπορεί να αναμετρηθεί με το γεγονός της ύπαρξης του ιού για να αναδείξει νέες μορφές ζωής ακόμα και εν μέσω της έκτης μαζικής εξαφάνισης.

Καραντίνα σε ένα πλοίο που βυθίζεται

Οι θάνατοι λόγω του ιού θεωρούνται αποδεκτές απώλειες όσο η κρίση δεν απειλεί τις σχέσεις του παγκόσμιου κεφαλαίου. Διεθνώς συντονισμένες κρατικές αντιδράσεις δεν υπήρξαν για τις περιπτώσεις των ιών που προκαλούν τον δάγκειο ή τον κίτρινο πυρετό, αν και αυτοί εξακολουθούν να προκαλούν μαζικούς θανάτους στη Λατινική Αμερική, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Αφρική.³ Αντίθετα, η πανδημία της Covid-19 έχει εξαπλωθεί στην Κίνα, τις ΗΠΑ και τη Δυτική Ευρώπη, στα μέρη δηλαδή που αποτελούν τον πυρήνα της παγκόσμιας καπιταλιστικής αυτοκρατορίας. Αν δεχτούμε ότι η πανδημία της Covid-19 προκλήθηκε πράγματι από ένα συμβάν διαρροής (spillover) που οφείλεται στον κατακερματισμό του φυσικού περιβάλλοντος εξαιτίας της ακατάπαυστης καπιταλιστικής ανάπτυξης,⁴ τότε μπορούμε να πούμε ότι οι κρατικά εκπορευόμενες απαντήσεις στην πανδημία διατηρούν αντί να αλλάζουν τις συνθήκες που μας έφεραν σε αυτήν την κατάσταση.

Από αυτήν την άποψη, οι νέες μέθοδοι βιοπολιτικού ελέγχου δεν αντιμετωπίζουν τις αιτίες του ιού· διατηρούν τα είδη σε μια κατάσταση αποσύνθεσης. Ο ιός ελλοχεύει και πολλαπλασιάζεται στα εργοστάσια παραγωγής κρεάτων, στις κυψέλες εργασίας και στις φυλακές – μέρη που ήδη τρέφονταν από την αποτρόπαιη αναλωσιμότητα της ζωής. Η απώλεια της ζωής λόγω της Covid-19 δεν είναι επομένως ένα bug του συστήματος, αλλά ένα σχεδιαστικό χαρακτηριστικό του. Καθώς η Covid-19 αποκαλύπτει τον μολυσμένο πυρήνα μιας αυτοκρατορίας ικανής να αναπαράγει μόνο την ασθένεια, η εκτεταμένη αναδιοργάνωση της ζωής σε παγκόσμια κλίμακα γίνεται απόλυτα επιτακτική. Το ζήτημα της επανάστασης είναι τώρα θέμα εξέλιξης.

Τι μπορούμε να συμπεράνουμε από το γεγονός ότι η παρούσα πανδημία έφτασε εν μέσω ενός πρωτοφανούς κύματος εξεγέρσεων σε όλο τον κόσμο;⁵ Θα μπορούσαμε να δούμε τον ιό και τις εξεγέρσεις ως δύο εκφράσεις μιας ενιαίας κίνησης που προσβλέπει στην αποδέσμευση από την παγκόσμια αυτοκρατορία του κεφαλαίου και της οικονομικής διακυβέρνησης; Κάνουμε αυτή τη σύγκριση όχι για χάρη της αναλογίας, αλλά μάλλον σε μια προσπάθεια να προσπελάσουμε, όπως γράφει ο Ίντρις Ρόμπινσον (Idris Robinson), «μια κρυφή επαναστατική γνώση που μπορεί να αποκαλυφθεί σε σχέση με την καινοφανή πανδημία του κορωνοϊού, η οποία μπορεί επίσης να αξιοποιηθεί και να αποτελέσει ένα όπλο κατά της εδραιωμένης εξουσίας».⁶ Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως τα βιοπολιτικά μέτρα ελέγχου δεν έχουν καταφέρει να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά τη συλλογική μας κατάσταση, η οποία συνεχίζει να ταλαντεύεται μεταξύ του επόμενου κύματος της πανδημίας και του επόμενου κύματος εξεγέρσεων. Ωστόσο, βλέπουμε

τα παραπάνω ως ένα ενοποιημένο φαινόμενο που λειτουργεί σύμφωνα με την δική του λογική και δημιουργεί τη δική του χρονικότητα. Οι μηχανισμοί της ικότητας μας παρέχουν τρόπους σκέψης και κίνησης για την δημιουργία νέων οριζόντων, ενόψει μιας αδιέξοδης κατάστασης σε έναν όλο και λιγότερο κατοικήσιμο πλανήτη.

Ζωή πέρα από την άλγεβρα της επιβίωσης

Ίσως ο Θεός είναι ένας ιός που ζει εντός μας.

Heiner Müller

Σε ένα εξαιρετικό δοκίμιο για τις πολιτικές της ζωής, ο Ντέιβιντ Κέιλι (David Cayley) γράφει ότι «τα μέτρα που υπαγορεύτηκαν από “τη μεγαλύτερη υγειονομική κρίση στην ιστορία μας” έχουν συνδεθεί με μια αξιοσημείωτη έκπτωση των αστικών ελευθεριών ... αποσκοπώντας στην προστασία της ζωής και, στην ίδια λογική, στην αποφυγή του θανάτου.»⁷ Το πεδίο της διακυβέρνησης καθιστά τη ζωή καθαυτή το κατεχοχόν αντικείμενό του, σε μια προσπάθεια να την εξαναγκάσει να προσαρμοστεί – και, κυρίως, να την εμποδίσει να μετασηματιστεί κόντρα – στην εξελικτική πίεση που ασκείται στο είδος. Αν ισχύει αυτό, θα μπορούσε μια πολιτική της ζωής να μας βοηθήσει να πολεμήσουμε τη διακυβέρνηση της ζωής; Πως εισάγουμε την ασυμμετρία σε αυτή την αντιπαράθεση; Μόνο ό,τι βρίσκεται πέραν της ζωής ή στα διάκενά της μπορεί να πετύχει κάτι τέτοιο. Ο ιός, αντί να κατευθύνει τις πολιτικές μας φαντασιώσεις παραμένοντας προσκολλημένος στις εγγενείς κατηγορίες της ζωής, της φύσης και της ιστορίας, μας εμβολιάζει με μια γνώση ξένη, η οποία καθιστά εκ νέου επίκαιρο το θεολογικό ερώτημα αναφορικά με το τι βρίσκεται πέρα από αυτά τα δεδομένα.

Ο ιός βρίσκεται στον μεθοριακό (liminal) χώρο ανάμεσα σε ζωή και μη ζωή. Μια μικρή ποσότητα γενετικού υλικού η οποία εσωκλείεται σε έναν γεωμετρικώς τέλει μοριακό φάκελο, είναι με κάποιον τρόπο ικανή να αυτοαναπαράγεται, να χειραγωγεί το περιβάλλον της, να προσαρμόζεται, να εξελίσσεται – χαρακτηριστικά που μπορεί να μας φανεί πως παραπέμπουν στη ζωή. Κι όμως, ο ιός δεν αναπνέει. Είτε την αποκαλέσουμε πράνα, είτε τσι, είτε βασική βιοχημεία, η αναπνοή αποτελεί απλώς μια μεταβολική διαδικασία ενεργειακής μεταγωγής. Η μικρότερη οντότητα ικανή να αναπνεύσει είναι το κύτταρο – ίσως γι’ αυτό το ορίζουμε ως τη «θεμελιώδη μονάδα της ζωής». Τα τελευταία λόγια των Έρικ Γκάρνερ

(Eric Garner) και Τζωρτζ Φλόιντ (George Floyd), «Δε μπορώ να αναπνεύσω», αντικατοπτρίζουν τη ιδιαίτερη εμπειρία της μαυρότητας στην Αμερική. Επιπλέον, αυτές οι λέξεις αντηχούν μέσα μας ως ένας πόνος-φάντασμα, την ώρα που μία παγκόσμια πανδημία στραγγαλίζει τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων και πυρκαγιές εκτός ελέγχου αποδεκατίζουν τα δάση – τους πνεύμονες της Γης. Σε αυτές τις συνθήκες πλανητικής ασφυξίας, στρέφουμε τις προσδοκίες μας σε κάτι που, χωρίς να αναπνέει, εξακολουθεί και έχει πνοή – τον ιό.

Μηχανική Διαφυγής

A. Η Νέα Επιστήμη της Πληροφορίας (Information Episteme)

Από τα επιδημιολογικά μοντέλα μέχρι τα επικοινωνιακά δίκτυα, τα συστήματα διακυβέρνησης επιδιώκουν να χαρτογραφήσουν τις πηγές πληροφοριών, συγκροτώντας ένα είδος γενεαλογίας, προκειμένου να περιορίσουν και να κατευθύνουν τη ροή της πληροφορίας. Αντιθέτως, μία ιική μορφή διάδοσης της πληροφορίας είναι θεμελιωδώς μη περιορίσιμη και αντιγενεαλογική.

Η πηγή μιας εξέγερσης είναι συνήθως τόσο άγνωστη και παροδική όσο ένας βήχας. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει κάποια κεντρική λογική που να καθορίζει την εξάπλωσή του, ο ιός απλώς πολλαπλασιάζεται σε όποιο μέρος βρεθεί και με κάθε διαθέσιμο μέσο, όπως συμβαίνει και με μια πυρκαγιά. Ο ιός δεν ενδιαφέρεται (βεβαίως) αν ο ξενιστής ζει σε μια φυλακή ή στον Λευκό Οίκο διαπερνώντας οριζόντια τάξεις και δομές που έχουν παραχθεί από την οικονομία και συντηρούνται από το κράτος. Υπάρχοντες τόποι συναντήσεων – ο χώρος δουλειάς, η εκκλησία, το κέντρο διασκέδασης, τα δικαστήρια κ.λπ. – τίθενται σε αναστολή στο βαθμό που οι μεταξύ μας σχέσεις καταλήγουν να καθορίζονται κατά κύριο λόγο από τη σχέση μας με τον ιό. Ως άμεση αντίδραση στην πανδημία, δίκτυα αλληλοβοήθειας και υπεράσπισης της κατοικίας ξεπήδησαν σε όλη την έκταση των Ηνωμένων Πολιτειών, καθώς οι πολίτες διαισθάνθηκαν την αδυναμία του κράτους να περιορίσει την κρίση. Αυτή η τεράστια αναδιάρθρωση υποδομών και επικοινωνιακών δικτύων συγκροτεί ένα διαφορετικό πεδίο συνδεσιμότητας (plane of connectivity) – ένα πλούσιο μέσο πολιτικής επιμόλυνσης.

Με βιολογικούς όρους, η ιική μετάδοση της πληροφορίας πραγματοποιείται μέσω της οριζόντιας μεταφοράς γονιδίων. Ο ιός, δηλαδή, μεταφέρει τα γονίδια κάποιου από τους ξενιστές του σε κάποιον άλλον, κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν κοινά γονίδια μεταξύ ειδών, τάξεων, δομών ακόμα και βασιλείων.⁸ Επο-

μένως, εάν τα είδη εξατομικεύονται βάσει της γενετικής τους ταυτότητας, εάν το DNA είναι το barcode του βιολογικού υποκειμένου, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε τον ιό ως έναν φυσικό μηχανισμό απο-υποκειμενικοποίησης. Οι ιοί συγχρονίζουν τα οικοσυστήματα προάγοντας τη συν-εξέλιξη μέσω της διασύνδεσης της γενετικής τροχιάς όλων των μορφών ζωής που συναντούν στο πέρασμά τους. Ο ιός είναι ένας ξένος στη δενδροειδή δομή που αποδίδεται στη ζωή μέσω της γεναλογικής κατηγοριοποίησης. Σε αντίθεση με αυτή τη δομή, ο ιός δρα ως ένα στοιχείο διασύνδεσης, το οποίο ακυρώνει το δένδρο της ζωής, συναντώντας κάθε επιμέρους σώμα ως εάν αυτό να υπήρχε στο δικό του επίπεδο ανεξάρτητα από τον επικαθορισμό του γένους ή του βασιλείου.

Σήμερα βλέπουμε αυτήν ακριβώς τη μορφή της ικότητας να αρχίζει να αναιρεί υπάρχουσες πολιτικές γεναλογίες. Αν οι επαναστατικές διαδικασίες του 20ού αιώνα καθοδηγούνταν από συγκεκριμένες συγκροτημένες ομάδες – το κόμμα, τα συνδικάτα, τις τάξεις – στις σημερινές εξεγέρσεις αυτές οι δυνάμεις αντικαθίστανται από τα μιμίδια (memes), τα Infographics και από τις ιστορίες του Instagram. Οι ροές της πληροφορίας διαπερνούν τους κυβερνητικούς περιορισμούς και επιτρέπουν σε ακηδεμόνευτες ομάδες να συντονίσουν τη δράση μεταξύ ανθρώπων τελειώς ξένων μεταξύ τους. Οι εξεγέρσεις γίνονται το μοναδικό στοιχείο σύνδεσης ενός ολόεντα και περισσότερο κατακερματισμένου κοινωνικού (socius), θέτοντας υπό αμφισβήτηση ήδη κωδικοποιημένες συμμαχίες και ταυτότητες και χωρίς ποτέ να φτάνουν στη συγκρότηση ενός συντακτικού σώματος ή ενός συνεκτικού επαναστατικού υποκειμένου. Η ικότητα αντιπροσωπεύει μιας μορφή μόλυνσης που αποσταθεροποιεί τον τρόπο με τον οποίο οι συγκροτημένες ομάδες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, συσκοτίζοντας τη θέση τους εντός της κατεστημένης τάξης, και αυτό προετοιμάζει το έδαφος για την ανάδυση των αποσυντακτικών δυνάμεων.⁹

B. Σιωπηλές αναδιατάξεις και μνήμη: Η λυσιγονική φάση

Ο ιός περιέχει έναν βιολογικό διακόπτη μεταξύ δύο τρόπων ικής αναπαραγωγής, της λυσιγονικής και της λυτικής, οι οποίες αντιστοιχούν σε δυο διακριτές χρονικότητες και λειτουργίες. Η λυσιγονική φάση συνιστά μια μακρά, αργή, αόρατη ανασύνταξη, ενώ η λυτική φάση χαρακτηρίζεται από την ταχύτητα και το σαμποτάζ. Στη λυσιγονική φάση, τα ικά γονίδια ενσωματώνονται στο γονιδίωμα του ξενιστή και αναπαράγονται μέσω της κανονικής αναπαραγωγής των κυττάρων-ξενιστών. Όταν ο διακόπτης γυρίζει από τη λυσιγονική στη λυτική φάση, το κύτταρο-ξενιστής μετατρέπεται σε ένα βιολογικό εργοστάσιο για την παραγωγή ιών με εκθετικό ρυθμό. Μόνο σε αυτό το σημείο ο ξενιστής γίνεται συμπτωματικός: ο ιός κα-

θιστά τον εαυτό του ορατό μόνο όταν η λανθάνουσα μόλυνση επεκταθεί πέρα από ένα κρίσιμο σημείο.

Όπως ένας ιός εισάγει τα γονίδιά του για να μεταμορφώσει το γονιδίωμα του ξενιστή, αλλάζοντας το σώμα ακόμη και όταν αυτό συνεχίζει τις φυσιολογικές του λειτουργίες, έτσι και μια διαδικασία συγκαλυμμένης ανασύνταξης (ή αποσύνταξης) προηγείται της κοινωνικής ρήξης. Εάν η Covid-19 έχει μια λυσιγονική φάση από δύο ως δεκατέσσερις ημέρες, η εξέγερση για τον Τζωρτζ Φλόιντ είχε μια λυσιγονική φάση σε χρονική κλίμακα ετών. Η λυσιγονική φάση θα μπορούσε να ιδωθεί ως μια περίοδος «κοινωνικής ειρήνης», στο βαθμό που είναι ασυμπτωματική χωρίς ορατά σημάδια αναταραχής. Αυτές οι περιόδους αποτελούν ευκαιρία για μια διαδικασία επώασης, κατά την οποία αντάρτες του πραγματικού έχουν χρόνο να μολύνουν το κοινωνικό σώμα με κωδικοποιημένα σύνολα οδηγιών και πλαισίων, έτσι ώστε όταν ξεσπά η (πάντα απρόβλεπτη) λυτική φάση, να έχουμε πρότυπα να αναφερόμαστε όσο οι φυσικοί νόμοι που συνέχουν τον κόσμο μας καταρρέουν. Το 2019, όσο οι εξεγέρσεις εξαπλώνονταν σε κάθε γωνιά του πλανήτη, όλες γνωρίζαμε ότι αυτό το κύμα θα έσκαγε αργά ή γρήγορα στις ακτές των Ηνωμένων Πολιτειών. Παρατηρούσαμε τους ξεσηκωμούς και μελετούσαμε τα εργαλεία και τις τακτικές που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τον συντονισμό της αναταραχής. Αυτή η γνώση ενεργοποιήθηκε καθώς λείζερ, ομπρέλες και τεχνικές για την αντιμετώπιση των δακρυγόνων εισήχθησαν [από τους τόπους των εξεγέρσεων] και μεταδόθηκαν από νύχτα σε νύχτα σε πολλές πόλεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Όταν φούντωσε η εξέγερση για τον Τζωρτζ Φλόιντ, στις 26 Μαΐου 2020, οι ομάδες που σχηματίστηκαν στο Telegram κατά την αρχική φάση της πανδημίας για να συντονίσουν τις στάσεις καταβολής ενοικίων μεταμορφώθηκαν σε ομάδες που παρείχαν βοήθεια στα πλήθη των εξεγερμένων να ξεφύγουν από την αστυνομία με πληροφορίες που συγκέντρωναν σε πραγματικό χρόνο από τα σκάνερ της αστυνομίας. Το να μεταμορφώσουμε μια περίοδο κοινωνικής ειρήνης σε λυσιγονική φάση σημαίνει να βρούμε τρόπους να αποδιαρθρώσουμε τις υπάρχουσες λειτουργίες των συγκροτημένων μορφών και υποκειμενικότητων και να τις μετατρέψουμε σε φορείς απόδρασης.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι ιοί δεν προκαλούν απαραίτητα ρήξη για να επηρεάσουν την λειτουργικότητα του κυττάρου-ξενιστή. Πράγματι, το 8% του DNA μας συντίθεται από υπολείμματα αρχαίων ιών.¹⁰ Αυτές οι ιογενείς γενετικές ακολουθίες αρχικά θεωρήθηκε ότι συνιστούν «περιττό DNA» δεδομένου ότι η έκφρασή τους ήταν σιωπηρή ή θορυβώδης εν συγκρίσει προς τα γονίδια τα οποία αντιστοιχούσαν σε μια σαφή λειτουργία εντός του κυττάρου. Τώρα γνωρίζουμε ότι αυτά τα ιικά στοιχεία στο DNA μας ρυθμίζουν τα φυσικά μας γονίδια και είναι

κεντρικής σημασίας για βασικές λειτουργίες όπως η εγκυμοσύνη και η ανοσία.¹¹ Έτσι, όταν η παραμονή του ιού σε λανθάνουσα κατάσταση έχει μεγάλη διάρκεια, μετασχηματίζεται σε σωματοποιημένη μνήμη. Τον περασμένο χρόνο, ένας καθηγητής φιλοσοφίας θρηνούσε επειδή κανένας από τους/ις πρωτοετείς φοιτητές/τριές του δε θυμόταν το κίνημα Occupy. Χωρίς γνώση αυτής της ιστορίας, υποστήριξε, δεν θα ήταν δυνατόν να διαμορφωθεί κανένας ορίζοντας πραγματικής χειραφέτησης. Έναν χρόνο αργότερα, βρίσκουμε εφήβους και απόφοιτους/ες της μέσης εκπαίδευσης να συμμετέχουν σε μερικές από τις πιο γενναίες και καινοτόμες δράσεις στους δρόμους. Δεν είναι ανάγκη να θυμόμαστε το Occupy για να γνωρίζουμε πώς να ενεργήσουμε την κατάλληλη στιγμή. Ένα τέτοιο νήμα σωματοποιημένης μνήμης ίσως δείχνει σιωπηρό, εντούτοις θα εκφραστεί στον δικό του χρονικό ορίζοντα. Στρεφόμαστε στις πολιτικές γενεαλογίες για την ιστορία μας, ενώ στην πραγματικότητα η ιστορία διαμορφώνεται από εκείνα ακριβώς τα στοιχεία που αλλοιώνουν τις υπάρχουσες γενεαλογίες.

Γ. Δολιοφθορά και ταχύτητα: Η λυτική φάση

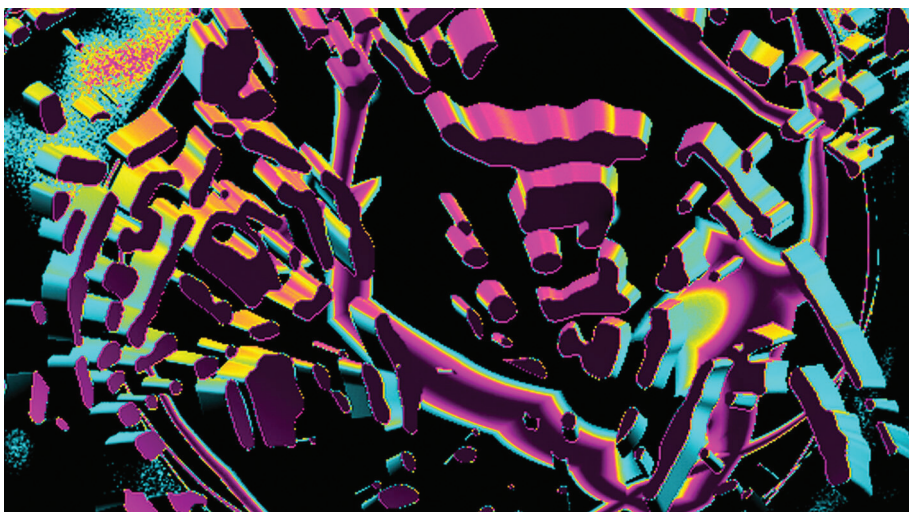
Στην ταχεία μετάβαση από τη λυσιγονική στη λυτική φάση, τα ιικά γονίδια αρχίζουν να τροποποιούν συστηματικά τον μηχανισμό του κυττάρου προκειμένου να παράγουν με εκθετική ταχύτητα νέους ιούς, οι οποίοι ξεχύνονται από το προσβεβλημένο κύτταρο. Όταν το κοινωνικό σώμα προσβάλλεται, αρχίζουν να αναπαράγονται τακτικές, μορφές και ιδέες. Βλέπουμε το σώμα του πολιτισμού να καθίσταται μέσο μίμησης, ακριβώς όπως το κύτταρο καθίσταται ένας τόπος καθαρής μετάδοσης. Ο στόχος δεν είναι πλέον να μπλοκαριστούν οι ροές του κεφαλαίου· αντίθετα, το κεφάλαιο περιορίζεται ως φυσική συνέπεια του απρόσκοπτου πολλαπλασιασμού των ροών της επιθυμίας. Όπως είπε ο Φανόν (Fanon): «θα επιχειρήσω να ολοκληρώσω την αποσύνθεση (lysis) αυτού του άρρωστου σώματος.»¹²

Οι ιοί είναι οι ταχύτερα εξελισσόμενοι οργανισμοί στον πλανήτη. Η εξελικτική τους ταχύτητα μπορεί να αποδοθεί στον εκθετικό πολλαπλασιασμό τους – όσο περισσότερα είναι τα αντίγραφα μιας μεμονωμένης οντότητας, τόσο πιο πιθανό είναι ότι θα παρουσιάσει προσαρμοστικές μεταλλάξεις. Κάθε μετάλλαξη αυξάνει την πιθανότητα διαφυγής και καθιστά δύσκολο τον έλεγχο της εξάπλωσης του ιού. Για παράδειγμα, η γρίπη εξελίσσεται με τέτοια ταχύτητα, ώστε κάποιες χρονιές τα εμβόλια είναι μόνο κατά 10% αποτελεσματικά.¹³ Αυτό που έχει ενδιαφέρον εδώ είναι η ιδέα ότι οι πλεοναστικότητες (redundancies) μέσα σε συστήματα δημιουργούν νέους φορείς απόδρασης. Ο αρχηγός της Αστυνομίας του Λος Άντζελες δήλωσε πρόσφατα ότι είναι ευκολότερος ο έλεγχος μιας ομάδας δέκα χιλιάδων παρά δέκα ομάδων των χιλίων ανθρώπων.¹⁴ Καθεμιά από αυτές τις πλεοναστικότητες

διατηρεί την ικανότητα να διαφοροποιηθεί ώστε να αποτελέσει μια νέα απειλή, με αποτέλεσμα να διασπώνται οι δυνάμεις που χρησιμοποιεί το σύστημα για να ελέγξει τη μετάδοση της μόλυνσης.

Η δυναμική αυτή ήταν εμφανής στην εξέγερση για τον Τζωρτζ Φλόιντ, όπου η μετάδοση της κοινωνικής μόλυνσης σε εθνικό επίπεδο κατέστησε αδύνατη μια συντονισμένη ομοσπονδιακή αντίδραση. Στη Μινεάπολη, η ιστορία λέει ότι οι διαδηλωτές/τριες συχνά προειδοποιούνταν από κάποιον μέσα από το πλήθος, συνήθως μετά από ένα εκρηκτικό συμβάν, ότι η Εθνική Φρουρά ήταν μονάχα δέκα λεπτά μακριά! Αυτή η κούφια προειδοποίηση επαναλήφθηκε τόσες πολλές φορές που έγινε μόνιμο αστείο. Στην πραγματικότητα, η Εθνική Φρουρά έφτανε στην τοποθεσία της εξέγερσης αφού αυτή είχε καταλαγιάσει και είχε αρχίσει να φουντώνει σε μια άλλη πόλη, αφήνοντας στη Φρουρά το συμμάζεμα και διάφορες διεκπεραιωτικές εργασίες που έπρεπε να γίνουν για να ελεγχθεί το χάος. Η ταχύτητα μετάδοσης της αποσύνθεσης (lysis) σε εθνική κλίμακα αντανakλούσε το γεγονός ότι το πλήθος ήταν σε θέση «να παρατηρεί, να προσανατολίζεται, να αποφασίζει και να δρα»¹⁵ πριν από την κρατική μηχανή, τις εταιρείες, τις αριστερές οργανώσεις και τις ΜΚΟ, αφήνοντας τις τελευταίες να διεξάγουν αυτοψίες των διαλυμένων σωμάτων τους – των απανθρακωμένων υπολειμμάτων αστυνομικών τμημάτων ή των σπασμένων και ληλατημένων καταστημάτων.

Η εναλλαγή μεταξύ λυσιγονικής και λυτικής φάσης δεν είναι ντετερμινιστική, αλλά πιθανοτική. Τα ιικά γονίδια σχηματίζουν σύνθετες συναρμογές (assemblies) εντός του βιολογικού πλαισίου του ξενιστή με τρόπο που τα διάφορα περι-

βαλλοντικά ερεθίσματα, οι παροδικές διαταραχές των συστημάτων και ο διαρκής θόρυβος των ζωντανών οργανισμών ενισχύουν την πιθανότητα περάσματος του ορίου της λυτικής φάσης.¹⁶ Παρομοίως, δεν υπάρχει αλγόριθμος που να υποδεικνύει τις συγκεκριμένες συνθήκες που μπορούν να οδηγήσουν σε κοινωνική ρήξη· δεν υπάρχει κοινωνικά κατασκευασμένη εξέγερση. Οι προβλέψεις και οι γνωματεύσεις των ειδικών γύρω από πιθανές αντιδράσεις σε ένα εκλογικό αποτέλεσμα ή σε μια αθωωτική ετυμηγορία για έναν δολοφόνο αστυνομικό συνεχώς πέφτουν έξω, επειδή η ταχεία μετάβαση στη ρήξη εξαρτάται μόνο από τον συνδυασμό των εσωτερικών στοχαστικών παραγόντων (stochasticities). Ο εγγενώς στατιστικός χαρακτήρας αυτής της διαδικασίας αλλαγής φάσης είναι ένα αναγκαίο χαρακτηριστικό της απόδρασης· αν η διαδικασία ήταν ντετερμινιστική, θα μπορούσε να αποτραπεί. Η απόδραση επιτυγχάνεται μόνο στο βαθμό που μπορεί να αιφνιδιάσει τον εαυτό της.

Στο τέλος ήταν η αρχή

Η έλευση της πανδημίας του κορωνοϊού έχει παγιώσει την αποσταθεροποίηση των κατηγοριών που στηρίζουν τη δυτική πολιτική τάξη και η σύγχυση που χαρακτηρίζει τις κρατικές και τις λαϊκές αντιδράσεις αποτυπώνει αυτήν ακριβώς την αποσταθεροποίηση: οι δεξιοί παρουσιάζονται ως υπερασπιστές της ελευθερίας καθώς διαμαρτύρονται κατά των lockdown, ενώ η αριστερά υπερασπίζεται κανόνες και κανονισμούς και αντιπαράθεται στη δεξιά. Αν και οι πολιτικοί πόλοι φαίνεται να έχουν προς στιγμήν αντιστραφεί, δεν αποτελεί έκπληξη ότι κανένας πόλος και καμία καθιερωμένη πολιτική δύναμη δεν έχει παραγάγει μία απάντηση που να αντιμετωπίζει τη ρίζα της κοινωνικής μας ασθένειας. Μόνο το παγκόσμιο κύμα εξεγέρσεων δείχνει προς έναν ορίζοντα, ασαφή ακόμα, πέρα από τις νέες μορφές οικονομικού ελέγχου που κρατούν όμηρο όλη τη ζωή στη Γη. Ενώ αυτές οι εξεγέρσεις φαίνεται να καταπατούν τις πολιτικές κατηγορίες του εικοστού αιώνα, η απουσία (ή, ίσως, η απαξίωση) του κόμματος, της τάξης και του προγράμματος τις υποβάλλει επίσης σε μια σύγχυση παρόμοια με αυτή που μαστίζει τα καθιερωμένα κόμματα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αποσαφηνίσουμε νέα σχήματα σκέψης για την εποχή μας. Μόνο μαθαίνοντας τη γλώσσα του ιού – την αναίρεση των πολιτικών γενεαλογιών, τη λανθάνουσα αναδιάρθρωση του κοινωνικού σώματος και την αρχαία ταχύτητα με την οποία κινείται – μπορούμε να αρχίσουμε να δαισθανόμαστε τα νέα αυτά σχήματα.

Οι ιοί είναι οι *undercommons*¹⁷ του βιολογικού κόσμου. Χωρίς ανιχνεύσιμη προέλευση, ο ιός είναι μια προϊστορική οντότητα, αλλά ταυτόχρονα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της εξέλιξης. Πάντα φυγός, ο ιός ποτέ δεν «ανήκει» στον οργανισμό στον οποίο κατοικεί – ένας ξένος στο σώμα στην καλύτερη περίπτωση, μια μόλυνση στην χειρότερη. Ο ιός είναι θεμελιωδώς ακάθαρτος. Έχει αγγιχτεί από τα πάντα και όμως συνεχίζει με αδιόρθωτη επιμονή να αναζητά την επαφή. Ποτέ στατικός, ο ιός ταλαντεύεται ανάμεσα στην αχανή χρονικότητα της μνήμης και την υπερταχεία χρονική κλίμακα της μικροβιακής αναπαραγωγής. Συχνά παραμένει σιωπηλός αλλά, όπως ο είπε Φρεντ Μότεν (Fred Moten) για ορισμένες μουσικές στιγμές, «αυτό που περνάμε για σιωπή, ξαφνικά μετουσιώνεται».¹⁸ Για πάντα ατελές, διαρκώς επανεγγράψιμο, το ικό γονιδίωμα διαφθείρει την ίδια τη γλώσσα της ζωής – ένας ηλεκτροφόρος αγωγός μεταξύ αυτού που ήταν και αυτού που θα μπορούσε να γίνει. Ένα εκθαμβωτικό ρεπερτόριο γεωμετρικών, ο ιός παίρνει αμέτρητες μορφές, αλλά δεν μπορεί να ονομαστεί μορφή ζωής. Πάντα κατώτερος από τη θεμελιώδη μονάδα της ζωής, ο ιός υπάρχει στο μεθοριακό σημείο μεταξύ ζωής και μη ζωής, τίποτα αλλά όχι απών, αιματοβαμμένος και, ακριβώς γι' αυτό, ικανός να δώσει ζωή.

Σημειώσεις

1. Δημοσιεύτηκε στο *e-flux journal* # 115, τον Ιανουάριο του 2021. Μετάφραση: Βασίλης Αργυρίου, Γιάννης Νίνος, Γιώργος Σακκάς, Ελένη Τσατσαρώνη, Χρήστος Καλπακίδης, Χρήστος Κρυστάλλης, Φιλίω Κ. Χατζημπεκιάρη, Ευαγγελία Χορδάκη. Επιμέλεια: Μανώλης Πατηνιώτης.

2. Σ.τ.Ε.: Αναφορά στον κλασικό ορισμό της βιοπολιτικής από τις διαλέξεις του Michel Foucault στο Collège de France:

«Μια από τις πιο θεμελιακές τροποποιήσεις του πολιτικού δικαίου κατά τον 19ο αιώνα συνίστατο στη συμπλήρωση, αν όχι στην υποκατάσταση, του παλαιού αυτού δικαίου της κυριαρχίας – του δικαιώματος του ηγεμόνα να οδηγεί κάποιον στο θάνατο ή να του επιτρέψει να ζήσει – με ένα νέο δίκαιο, που δεν πρόκειται να απαλείψει το πρώτο, αλλά θα παρεισφρήσει εντός του, θα το διαπεράσει, θα το τροποποιήσει και θα είναι ένα δίκαιο, ή μάλλον μια εξουσία ακριβώς αντίθετη: η εξουσία τού να «χαρίζει» κανείς ζωή και να «αφήνει» τον άλλο να πεθάνει. Με το δικαίωμα της κυριαρχίας, ο ηγεμόνας μπορούσε να οδηγήσει κάποιον στο θάνατο ή να τον αφήσει να ζήσει. Και στη συνέχεια εγκαθιδρύεται το νέο αυτό δίκαιο: το δικαίωμα να χαρίσει κανείς τη ζωή σε κάποιον και να τον αφήσει να πεθάνει.»

Michel Foucault, *Για την υπεράσπιση της κοινωνίας*, μτφρ. Τιτίκα Δημητρούλια (Ψυχογιός, 2002), 295.

3. CDC, «Dengue Around the World», [cdc.gov, https://www.cdc.gov/dengue/areaswithrisk/around-the-world.html](https://www.cdc.gov/dengue/areaswithrisk/around-the-world.html).

4. Chuang, «Social Contagion: Microbiological Class War in China», [chuangcn.com, 2020, http://chuangcn.org/2020/02/social-contagion/](http://chuangcn.org/2020/02/social-contagion/).

5. Μετά την εισβολή των ακροδεξιών στο Αμερικάνικο Καπιτώλιο στις 6 Ιανουαρίου 2021, ο όρος εξέγερση (*insurrection*) χρησιμοποιήθηκε συχνά στον εδραίο δημόσιο λόγο για να δηλώσει τις ολοένα και

πιο βίαιες διεκδικήσεις στο κενό έδαφος της κρατικής εξουσίας. Η χρήση αυτού του όρου για εμάς έχει εντελώς διαφορετική σημασία. Όταν μιλάμε για εξεγέρσεις αναφερόμαστε στη συλλογική εφεύρεση ενός εντελώς νέου εδάφους, όπως το είδαμε να συμβαίνει στις αντικρατικές διαδηλώσεις στο Χονγκ Κονγκ καθώς και στον ξεσηκωμό που ακολούθησε τη δολοφονία του George Floyd.

6. Idris Robinson, «How It Might Should Be Done», *Ill Will Editions*, 20 Ιουλίου 2020, <https://illwilleditions.com/how-it-might-should-be-done/>.

7. David Cayley, «Questions About the Current Pandemic From the Point of View of Ivan Illich», [davidcayley.com](https://www.davidcayley.com/blog/2020/4/8/questions-about-the-current-pan-demic-from-the-point-of-view-of-ivan-illich-1), 8 Απριλίου 2020, <https://www.davidcayley.com/blog/2020/4/8/questions-about-the-current-pan-demic-from-the-point-of-view-of-ivan-illich-1>.

8. Shahana S. Malik κ.ά., «Do Viruses Exchange Genes across Superkingdoms of Life?» *Frontiers in Microbiology*, Οκτώβριος 21, 2017 <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmicb.2017.02110/full>.

9. Σ.τ.Ε.: Destituent powers. Ο Agamben χρησιμοποιεί τον όρο *potenza destituente* σε αντιδιαστολή προς τον όρο *potere costituente*, τη συντακτική δύναμη. Η τελευταία αντιπαράκειται ενεργητικά στην εδραιωμένη δύναμη αναπαράγοντας όμως, με αυτόν τον τρόπο, τη διαλεκτική της εξουσίας. Η ιδέα είναι ότι μπορεί να αναπτυχθεί μια μορφή πολιτικής δράσης, η οποία δεν θα είναι ενεργητική, αλλά μεσοπαθητική (με τη γραμματική έννοια) και θα λειτουργεί αποσυντακτικά. Βλ. Giorgio Agamben, «What is a Destituent Power?» (μετάφραση Stephanie Wakefield), *Environment and Planning D: Society and Space*, 32(1) (2014): 65–74. Για την ελληνική απόδοση των όρων βλ. www.avgi.gr/arheio/75925_tzortzio-agkampen-i-dimokratia-einai-mia-ennoia-diforoymeni.

10. Nicholas Parrish και Keizo Tomonaga, «Endogenized Viral Sequences in Mammals», *Current Opinion in Microbiology*, τχ. 31 (Ιούνιος 2016): 176–83.

11. Edward B. Chuong, «The Placenta Goes Viral: Retroviruses Control Gene Expression in Pregnancy», *PLOS Biology* 16(10) (2018). Tara P. Hurst and Gkikas Magiorkinis, «Activation of the Innate Immune Response by Endogenous Retroviruses», *Journal of General Virology* 96(6) (2015): 1207–18.

12. Frantz Fanon, *Black Skin, White Masks*, μτφρ. Charles Lam Markmann (Pluto Press, 2008), 3.

13. Edward A. Belongia κ.ά., «Effectiveness of Inactivated Influenza Vaccines Varied Substantially with Antigenic Match from the 2004–2005 Season to the 2006–2007 Season», *Journal of Infectious Diseases* 199(2) (2009): 159–67.

14. Bill Melugin (@BillFOXLA), «NEW: LAPD sources sent me a letter Chief Moore sent out to officers Saturday night», Twitter, 9 Νοεμβρίου 2020 <https://twitter.com/BillFOXLA/status/1325986523766947840>.

15. Γνωστό και ως «OODA loop» αυτό το μοντέλο λήψης αποφάσεων αναπτύχθηκε από τον αμερικανικό στρατό, αλλά χρησιμοποιήθηκε με ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα από τους εξεγερμένους.

16. Abhyudai Singh και Leor S. Weinberger, «Stochastic Gene Expression as a Molecular Switch for Viral Latency», *Current Opinion in Microbiology* 12(4) (2009).

17. Σ.τ.Ε.: Με την πολύ γενική έννοια, *undercommons* είναι κοινότητες υποκειμένων, των οποίων η ταυτότητα, η δράση και η ίδια η ύπαρξη συνιστούν απειλή για την εδραιωμένη κανονικότητα. Βλ. Stefano Harney και Fred Moten, *The Undercommons: Fugitive Planning & Black Study* (Minor Compositions, 2013).

18. Fred Moten, «Blackness and Nothingness (Mysticism in the Flesh)», *South Atlantic Quarterly* 112(4) (2013): 737–80.